

- оцінка рівня конкурентоспроможності продукції;
- облік та аналіз процесів управління конкурентоспроможністю;
- регулювання процесів управління конкурентоспроможністю.

Для ефективного функціонування системи управління конкурентоспроможністю треба визначити обсяг виробництва сільськогосподарської продукції, окреслити заходи, необхідні для досягнення поставлених цілей. Також слід виявити необхідні ресурси для отримання визначеного обсягу виробництва та реалізації.

Таким чином, організаційний механізм управління конкурентоспроможністю продукції забезпечить перетворення цілей у кінцевий результат. Для досягнення поставлених цілей повинні бути визначені необхідні організаційно-технічні заходи, засоби та механізми досягнення цілей, сукупність необхідних ресурсів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Паламарчук О.М. Сутність та формування організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства / О.М. Паламарчук // Економічний вісник університету ПХДПУ. – 2011. – № 17. – С. 23-31.
2. Воронкова А.Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика : монографія / А.Е. Воронкова. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 448 с.
3. Безрукова Т.Л. Управление конкурентоспособностью предпринимательской организации : монография / Т.Л. Безрукова, Е.И. Сапронов, С.С. Морковина. – М. : Изд-во «КноРус», 2008. – 163 с.
4. Калюжна Н.Г. Аналіз підходів до визначення системи управління підприємством / Н.Г. Калюжна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – Т. 2. – С. 50-53.
5. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента / Пер. с англ. под ред. О.И. Медведь. – 3-е изд. – М. : Вильямс, 2007 – 665 с., Райс-Джонстон У. Теоретический менеджмент / Пер. с англ. под ред. Л.Н. Ковалик. – СПб. : Питер, 2001. – 672 с.
6. Чейз Р.Б., Джейкобз Ф.Р., Аквилано Дж. Производственный и операционный менеджмент / Пер. с англ. О.А. Островский, О.Л. Пелявской. – 10-е изд. – М. : Вильямс, 2007. – 1169 с.

УДК 658.14:658.114

Скоромна О.Ю.

аспірант кафедри фінансів

Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ І ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ФОРМУВАННЯ У ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ

Проведено аналіз генезису економічного змісту категорії «прибуток». Доведено його ключове значення у господарській діяльності підприємств в умовах ринку. Проаналізовано динаміку кількості діючих господарюючих суб'єктів різних організаційно-правових форм у сільському господарстві. Досліджено показники ефективності сільськогосподарських підприємств та доведено, що більш високу рентабельність мають комерційні підприємства порівняно з державними. Розглянуто особливості формування прибутку у підприємств різних організаційно-правових форм.

Ключові слова: фінансові результати, прибуток, організаційно-правові форми господарювання, ефективність роботи сільськогосподарських підприємств.

Скоромная Е.Ю. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ И ОСОБЕННОСТИ ИХ ФОРМИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ РАЗЛИЧНЫХ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫХ ФОРМ СОБСТВЕННОСТИ

Проведен анализ генезиса экономического содержания категории «прибыль». Доказано ее ключевое значение в хозяйственной деятельности предприятий в рыночных условиях. Проанализирована динамика количества действующих хозяйствующих субъектов различных организационно-правовых форм в сельском хозяйстве. Исследованы показатели эффективности сельскохозяйственных предприятий и доказано, что более высокую рентабельность имеют коммерческие предприятия по сравнению с государственными. Рассмотрены особенности формирования прибыли у предприятий различных организационно-правовых форм.

Ключевые слова: финансовые результаты, прибыль, организационно-правовые формы хозяйствования, эффективность работы сельскохозяйственных предприятий.

Skoromnaya E.Yu. ECONOMIC NATURE OF FINANCIAL RESULTS AND FEATURES THEIR FORMATION IN ENTERPRISES OF DIFFERENT ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORM

The analysis of the genesis of economic substance category «income». It proved crucial in business enterprises in the market. The dynamics of the number of active business entities of different organizational forms in agriculture. Investigated performance of agricultural enterprises and proved that higher profitability with businesses in comparison with the state. Features of profit in companies of different legal forms.

Keywords: income, profit, business forms management, efficiency of farms.

Постановка проблеми. Запровадження ринкових відносин в Україні зумовило необхідність глибокого теоретичного осмислення сутності фінансового результату діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Необхідність правильного розуміння економічної суті фінансових результатів цілком закономірна у зв'язку з тим, що вони є однією із

найбільш важливих економічних категорій, без вивчення якої неможливо визначити науковий підхід щодо вирішення питань підвищення ефективності виробництва, посилення матеріальної зацікавленості і відповідальності трудових колективів у досягненні високих кінцевих результатів при мінімальних витратах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження економічної сутності прибутку зробили такі вчені-економісти, як, К. Маркс [11], Д. Рікардо [9], А. Сміт [8], Ж.Б. Сей [10] та ін. У сучасних умовах даному питанню продовжує приділяти першочергову увагу значна частина вітчизняних та зарубіжних економістів. Зокрема, серед них можна виділити А.М. Поддєрьогіна [3], Г.Г. Кірейцева [4], І.А. Бланка [5] та ін.

Разом з тим формування широкого кола показників фінансових результатів у податковому і фінансовому обліку, статистичній звітності призводить до потреби подальшого дослідження економічної сутності фінансових результатів.

Постановка завдання. Завдання статті полягає в тому, щоб дослідити розвиток теоретичних положень і концептуальних підходів до визначення економічної сутності фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств та особливостей їх формування у підприємств різних організаційно-правових форм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розгляду фінансових результатів як економічної категорії вважаємо за доцільне з'ясувати, що означають поняття «економічна категорія» та «результат». Результат – від лат. *resultatus*, що означає: вихід системи; підсумок, продукт якої-небудь діяльності. У тлумачному словнику Т.Ф. Ефремової результат визначено як «кінцевий підсумок, наслідок, що отримано в завершенні будь-якої діяльності роботи» [1]. Поняття «категорії» у філософському словнику І.Т. Фролова визначається так: «Категорії» – форми усвідомлення у поняттях загальних способів відношення людини до світу, що відбивають найбільш загальні й істотні властивості, закони природи, суспільства і мислення» [2, с. 273]. Тобто категорія «фінансові результати» враховує обидві сторони двоєдиного завдання: скільки одержано і якою ціною досягнуто.

Більшість науковців дають таке визначення вказаної категорії: фінансові результати підприємства – це підсумок його господарської діяльності, визначений як різниця між сумою доходів і витрат, тобто прибуток або збиток [3; 4; 5].

Безперечно, прибуток – одна з найважливіших економічних категорій. Сучасна економічна думка розглядає прибуток як доход від використання факторів виробництва, тобто праці, землі, капіталу. Можна виділити наступні визначення прибутку. По-перше, прибуток – це плата за підприємницьку діяльність. По-друге, прибуток – це плата за новаторство, талант в управлінні підприємством. По-третє, прибуток – це плата за ризик, пов'язаний із прийняттям управлінських рішень. Мікроекономіка трактує прибуток як різницю між загальною виручкою та всіма затратами підприємства [6].

Для того щоб детально розкрити суть прибутку, необхідно згадати положення фізіократів, які основою економіки вважали сільське господарство, оскільки тільки воно дає приріст матерії, в ньому створюється чистий продукт (прибуток), а джерелом прибутку є природа, сонце і праця селян [7].

Прибуток у А. Сміта має трудове походження. Він писав, що «цінність, яку робітники додають до матеріалів, зводиться до двох частин, одна з яких оплачує їхню винагороду, а друга – прибуток їхнього наймача на весь авансований ним фонд матеріалів і заробітної плати» [8, с. 166]. Тобто прибуток – це різниця між заново створеною вартістю і заробітною платою, результат неоплаченої праці. Виходячи з по-

зицій теорії витрат виробництва, А. Сміт стверджує, що рента є природною винагородою за користування землею, прибуток є природною винагородою за капітал, а заробітна плата – природною ціною праці [8, с. 275].

Таким чином, А. Сміт розглядав прибуток, по-перше, як результат праці робітника, оскільки вартість, яку він додає до вартості матеріалів, розкладається на дві частини: оплату його праці та прибуток підприємця; по-друге – як результат функціонування капіталу [8, с. 167].

Д. Рікардо вважав, що прибуток є одночасно і додатковою вартістю, створений додатковою працею, і середнім підприємницьким прибутком, обумовлений величиною капіталу [9, с. 60.].

Багато західних економістів при поясненні прибутку використовують теорію трьох факторів виробництва Ж.Б. Сея, за якою участь у створенні вартості беруть праця, земля і капітал. Наприклад, прибуток він розглядає як доход від використання засобів виробництва (капіталу) та як плату за працю підприємця з управління та організації виробництва. Таким чином, прибуток є винагородою підприємця за його промислові здібності в процесі поєднання усіх факторів виробництва [10, с. 138].

Критикуючи теорію факторів виробництва, К. Маркс обґрунтував положення, що нову, збільшену вартість створює жива праця. Однак при цьому він показав, що продуктивність праці залежить від технологічної оснащеності праці, родючості, розташування земельних угідь тощо. Разом з осначеністю праці та родючістю землі зростає якість праці, отже, за одиницю часу створюється більша вартість. Так капітал і земля сприяють створенню більшої вартості. К. Маркс вважав, що прибуток – це перетворена форма додаткової вартості, яка створюється у сфері виробничої діяльності додатковою працею і існує в різних формах як результат розподілу і перерозподілу додаткової вартості між відповідними сферами функціонування капіталу [11].

На основу теорії додаткової вартості спирається й сучасний вчений-економіст А.М. Поддєрьогін, який вважає, що прибуток є частиною новоствореної вартості, виробленої і реалізованої продукції [3].

Трактування поняття «прибуток» в економічній теорії, законодавчих і нормативних документах (зокрема, стандартах бухгалтерського обліку, Податковому та Господарському кодексах), навчальній і науковій літературі дається різне.

В Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» було регламентоване таке визначення прибутку: «Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг) – це сума виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), зменшена на суму нарахованого (сплаченого) податку на добавлену вартість (за винятком товарообмінних операцій з нерезидентами), акцизного збору, ввізного мита, митного збору та інших обов'язкових зборів і платежів, визначених чинним законодавством, також на суму витрат, що включаються до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг)» [12].

Податковий кодекс розглядає прибуток з позиції оподаткування суб'єктів господарювання податком на прибуток: «Об'єкт оподаткування податком на прибуток – прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду» [13].

У ст. 142 Господарського кодексу України визначено: «прибуток (дохід) суб'єкта господарювання є показником фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань» [14].

У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» дається більш лаконічне визначення: «Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати» [15].

Незважаючи на різницю підходів у визначенні категорії «прибуток», можна констатувати, що прибуток є відображенням позитивного фінансового результату, а саме перевищення доходів над понесеними для їх отримання витратами. В умовах ринкової економіки прибуток на рівні підприємства виступає як безпосередня мета виробництва, що зумовлено іманентно притаманною капіталу тенденцією до самозростання.

У сьогодиншній практиці, виступаючи формально головним завданням діяльності будь-якого комерційного підприємства, прибуток виконує такі функції: 1) характеризує економічний ефект, отриманий як результат діяльності, тобто це означає, що доходи перевищують витрати; 2) прибуток виконує стимулюючу функцію, оскільки максимізація прибутку є основою для розширення виробництва, науково-технічного і соціального розвитку підприємства; 3) прибуток – це найважливіше джерело формування бюджетів різних рівнів.

На кожному підприємстві для підвищення якості управлінських рішень необхідно створювати та реалізовувати обліково-аналітичну систему. На основі постійно функціонуючих взаємопов'язаних її складових: обліку, аудиту (контролю) та аналізу треба передбачати відповідні заходи з підвищення прибутковості. Серед них можна виділити збільшення обсягів виробництва продукції, покращення її якості, продаж або здачу в оренду зайвого майна, зниження собівартості за рахунок раціонального використання ресурсів, виробничих потужностей, робочої сили та робочого часу, диверсифікацію виробництва, розширення ринку збуту, використання енергозберігаючих технологій тощо.

Незважаючи на використання переважно показників прибутку для оцінки успішності діяльності підприємства, такий підхід часто містить чимало недоліків. Цільові показники розраховуються, як правило, на основі результатів попередньої діяльності і характеризують досягнення минулих звітних періодів, а не майбутній потенціал суб'єктів господарювання. На практиці показниками прибутку бухгалтері дуже часто маніпулюють для фальсифікації результатів. Самі різні, але цілком законні методи амортизації, оцінки запасів, обліку витрат, перерахунку іноземної валюти, а також реєстрації придбаних активів можуть перетворити збитки по окремих статтях витрат у бухгалтерському обліку на прибутки і навпаки. Показники прибутку можна покращувати, якщо фінансувати зростання виробництва за рахунок боргів, а не нарощувати власний капітал. Іншими словами, прибуток не завжди враховує фактор ризику. Чим більший прибуток, тим вищий і ризик. Значна величина прибутку може сигналізувати не про високу ефективність роботи, а про монополізм, ведення нечесного бізнесу, нехтування суспільними інтересами (наприклад, забруднення довкілля), зниження витрат на інноваційні проекти, ухилення від сплати податків тощо.

У сільському господарстві формування прибутку залежить і від форми власності, виду та організаційно-правової форми підприємства. Згідно зі ст. 63 Господарського кодексу України, в Україні можуть діяти підприємства таких видів: приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи); підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності); комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади; державне підприємство, що діє на основі державної власності; підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності) [14].

За даними Держкомстату України, станом на 01.01.2013 р. в Україні налічувалося 1 600 127 суб'єктів господарювання, з яких 698 – суб'єкти великого підприємництва, 20 550 – суб'єкти середнього підприємництва та 1 578 879 – суб'єкти малого підприємництва. Станом на 01.01.2013 р. фінансовий результат до оподаткування підприємств, які одержали прибуток,

Таблиця 1

Кількість діючих господарюючих суб'єктів* у сільському господарстві України у розрізі організаційно-правових форм [17]

Організаційно-правова форма	2002		2005		2009		2010		2011		2012	
	оди-ниць	%	оди-ниць	%	оди-ниць	%	оди-ниць	%	оди-ниць	%	оди-ниць	%
Усього	61178	100,0	57877	100,0	57152	100,0	56493	100,0	56133	100,0	55866	100,0
Господарські товариства	9337	15,3	7900	13,7	7819	13,7	7769	13,8	7757	13,8	8121	14,5
Приватні підприємства	4116	6,7	4123	7,1	4333	7,6	4243	7,5	4140	7,4	4183	7,5
Виробничі кооперативи	2111	3,4	1521	2,6	1001	1,7	952	1,7	905	1,6	856	1,6
Фермерські господарства	43042	70,4	42447	73,3	42101	73,7	41726	73,8	41488	73,9	40732	72,9
Державні підприємства	570	0,9	386	0,7	345	0,6	322	0,6	311	0,6	294	0,5
Підприємства інших форм господарювання	2002	3,3	1500	2,6	1553	2,7	1481	2,6	1532	2,7	1680	3,0

* Зареєстровані юридичні особи за основним видом діяльності

Джерело: Сільське господарство України за 2012 рік : статистичний збірник / За ред. Н.С. Власенко; Державна служба статистики України. – 2013. – 402 с.

склав 248 035,9 млн грн. Для середніх підприємств цей показник склав 111 313,2 млн грн, що у відсотках до загальної кількості підприємств становить 66,2%, а для малих підприємств – 39 794,1 млн грн, що у відсотках до загальної кількості підприємств становить 64,4%. Найбільше значення фінансового результату до оподаткування мали малі та середні підприємства, які здійснюють свою діяльність у наступних сферах: сільське, лісове та рибне господарство; оптова та роздрібна торгівля; промисловість; операції з нерухомим майном [16].

Проаналізуємо динаміку кількості діючих господарюючих суб'єктів різних організаційно-правових форм у сільському господарстві (табл. 1).

У 2012 році господарську діяльність здійснювали близько 55,9 тис. сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм, з яких: 8,1 тис. господарських товариств; 4,2 тис. приватних підприємств; 0,8 тис. виробничих кооперативів; 40,7 тис. фермерські господарства; 0,3 тис. державних підприємств; 1,6 тис. підприємств інших форм.

Варто зазначити, що найбільшу питому вагу в структурі діючих господарюючих суб'єктів займають фермерські господарства – 72,9% та господарські товариства – 14,5%. Сільськогосподарські підприємства, що мають державну форму власності, займають незначну частку в загальній сукупності – 0,5%. Причому спостерігається динаміка до їх зниження: якщо у 2002 р. їх налічувалося 570, то до 2012 р. залишилося лише 311 підприємств.

Оскільки прибуток є головною метою діяльності сільськогосподарських підприємств, зосередимо увагу на особливостях формування фінансових результатів підприємств різних організаційно-правових форм господарювання.

Фінансування приватного підприємства (фермерського господарства) здійснюється на основі внесків його власників, доходу від реалізації, одержання комерційних чи банківських позичок. Тому, враховуючи статус приватного підприємства, оптимальним з погляду управління прибутковістю та мінімізації накладних витрат способом поповнення власного капіталу є реінвестування отриманого прибутку. Фінансовий результат різних видів товариств може формуватися на основі доходу від реалізації, додаткових внесків учасників, залучення банківських і комерційних позичок.

Учасники ТОВ для залучення кредитних ресурсів можуть надавати кредитне забезпечення під позички, які виділяються цьому товариству. Завдяки цьому розширюються можливості фінансування підприємства.

Акціонерні товариства формують прибуток за рахунок доходу від реалізації, надходження коштів від емісії акцій (простих і привілейованих), випуску облігацій, цінних паперів, що конвертуються в акції (конвертовані облігації), опціонів на придбання акцій, банківських та комерційних позик.

Сільськогосподарські кооперативи створюються за рахунок пайових внесків у статутний фонд та вступних внесків понад пай у встановлених статутном розмірах. Прибуток кооперативу формується з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних і прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці найманого персоналу [18].

Враховуючи особливості формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм, необхідно проаналізувати їх ефективність. Для оцінки ефективності

Таблиця 2

Рівень рентабельності основних видів сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових форм за 2013 рік, % [19]

	Сільськогосподарські підприємства	У тому числі					
		недержавні	з них				державні
			господарські товариства	приватні	виробничі кооперативи	інші	
Зернові та зернобобові культури	1,5	1,5	0,0	6,2	4,3	-0,9	4,5
Насіння соняшнику	28,5	28,6	25,0	37,6	35,7	14,7	22,6
Ріпаку	8,6	8,6	4,8	17,8	17,7	12,8	14,9
Цукрові буряки (фабричні)	2,7	2,9	1,3	4,7	-6,3	72,7	-8,9
Картопля	23,0	23,1	18,8	28,4	28,4	37,6	11,5
Овочі відкритого ґрунту	7,0	7,0	18,1	-1,2	5,6	8,2	-8,3
Плоди	154,7	163,0	193,9	8,8	11,1	4,7	-8,7
Виноград	101,7	108,0	102,4	117,3	26,0	138,2	1,7
Кормові коренеплоди і кормові баштанні	-7,9	-7,6	-5,8	-23,6	45,4	-43,3	-14,8
Велика рогата худоба на м'ясо*	-43,3	-43,0	-44,1	-35,1	-47,4	-53,4	-50,4
Свині на м'ясо*	0,2	0,6	2,6	-6,8	-24,1	-4,3	-27,5
Вівці і кози на м'ясо*	-42,8	-40,2	-47,4	-24,0	-40,0	-11,6	-58,5
Птиця на м'ясо*	-10,0	-10,0	-9,6	-10,8	-7,6	-16,6	-9,6
Молоко	13,6	13,9	13,5	20,5	8,6	-2,4	8,0
Яйця курячі	47,6	47,8	47,0	6,5	-19,4	106,0	-10,8
Вовна	-72,7	-71,5	-76,3	-51,7	-77,4	-15,9	-76,8

* без урахування передачі у переробку на власних виробничих потужностях

Джерело: Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2013 рік : статистичний бюлетень / Відп. за випуск О.М. Прокопенко; Державна служба статистики України. – 2014 р. – 84 с.

діяльності доцільно використати відносний показник рентабельності сільськогосподарського виробництва (табл. 2).

З наведених даних спостерігаємо закономірність, що найвищі показники рентабельності за видами продукції, окрім зернових і зернобобових культур та ріпаку спостерігаються у недержавних підприємствах. Рівень рентабельності виробництва насіння соняшнику в підприємствах недержавної форми власності на рівні 28,6%, зокрема у приватних підприємствах найвищий – 37,6%, у виробничих кооперативах – 35,7%, натомість державні підприємства мають рівень рентабельності – 22,6%. Ефективність виробництва овочів, плодів і винограду та курячих яєць суттєво відрізняється у підприємств державної та недержавної форм власності. Так, якщо недержавні підприємства мають високі показники рентабельності за даними видами продукції, то державні – високі показники збитковості. З усіх недержавних підприємств найефективніше працюють приватні сільськогосподарські підприємства – їх показники рентабельності виробництва продукції є найвищими.

Диференціація у рівні рентабельності ще раз доводить, що організаційно-правова форма має значний вплив на фінансові результати підприємств. Адже приватні підприємства на меті своєї роботи мають максимізацію прибутку, в той час як значна частина державних підприємств займається науковою роботою та відноситься до дослідних господарств.

Висновки та пропозиції. За результатами проведених досліджень ми побачили, що у вітчизняній економічній літературі немає однозначного визначення та тлумачення поняття «фінансові результати» як на макроекономічному, так і мікроекономічному рівнях. Тлумачення цієї категорії залежить від галузі економічної науки, з позиції якої розглядається зазначене поняття. Тому на сьогоднішній день питання щодо економічної сутності фінансових результатів залишається відкритим. Особливості формування прибутку у підприємств різних організаційно-правових форм підприємств також мають свої відмінності, як, зокрема, й ефективність їх роботи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ефремова Т.Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный : Св. 136000 слов. ст., ок. 250000 семант. единиц : [В 2 т.]. – М. : Рус. яз., 2000.
2. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – 6-е изд., перераб. и доп. – М. : Политиздат, 1991. – 560 с.
3. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : навч. посібн. для вищ. навч. заклад. // А.М. Поддєрьогін. – К. : Знання, 2008. – 344 с.
4. Фінанси підприємств : навчальний посібник : курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ : ЦУЛ, 2002. – 268 с.
5. Бланк И.А. Управление прибылью / Игорь Александрович Бланк [2-е изд.]. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. – 752 с.
6. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки : підручник. – К. : «Знання», 1998. – 714 с.
7. Гусейнов Р.А., Горбачева Ю.В. «История экономических учений». Тексты лекций. – Новосибир., 1994. – 136 с.
8. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – Кн. I–III. – М., 1993. – С. 166.
9. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Редактор И. Удальцов. – Огиз Соцэкгиз, Москва, 1935. – 295 с.
10. Проскурін В.П. Історія економіки та економічних учень. Нариси економічної історії індустріальної цивілізації : навч. посіб. / Проскурін В.П. – К. : КНЕУ, 2005. – 372 с.
11. Основи економічної теорії: політ економічний аспект. Частини IV, V, VI. КНУ ім. Т. Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua>.
12. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pro-u4ot.info>.
13. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>.
14. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
16. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. Сільське господарство України за 2012 рік : статистичний збірник / За ред. Н.С. Власенко ; Державна служба статистики України. – 2013. – 402 с.
18. Костенко О.М. Формування прибутку в організаційно-правових формах господарювання // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С. 74-77.
19. Основні економічні показники виробництва продукції сільськогосподарства в сільськогосподарських підприємствах за 2013 рік : статистичний бюлетень / Відп. за випуск О.М. Прокопенко ; Державна служба статистики України. – 2014. – 84 с.